

O'QUVCHILAR ONGIGA TA'SIR ETUVCHI SALBIY OMILLAR

Jiyyenbayeva Anora

Qashqadaryo viloyati G'uzor tuman MMTBga qarashli 7-maktab psixologi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarning ongiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar tahlil qilinadi. Jamiyatda yuzaga kelayotgan ijtimoiy, psixologik, axloqiy va madaniy o'zgarishlarning ta'lim jarayoniga ta'siri, yoshlar ongining shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan ichki va tashqi omillar yoritiladi. Shuningdek, bu omillarning oldini olish yo'llari, ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni yaratish muhimligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: o'quvchilar ongi, salbiy omillar, ijtimoiy muhit, psixologik ta'sir, tarbiya, ta'lim sifati, deviant xulq.

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim olishiga, dunyoqarashi shakllanishiga va barkamol inson bo'lib voyaga yetishishiga ta'sir etuvchi omillar ko'p. Bu omillar ijobiy va salbiy bo'lishi mumkin. Ayniqsa, salbiy omillarning o'quvchilar ongiga ta'siri bugungi kunda dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. O'quvchi shaxsining shakllanishi davrida uning ongini zararli axborotlar, yomon muhit, noto'g'ri tarbiya, oilaviy muammolar, zo'ravonlik va boshqa salbiy ta'sirlar bilan bulg'ash uning keyingi rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatda yuzaga kelayotgan iqtisodiy muammolar, ishsizlik, axloqiy inqiroz, ommaviy madaniyat, noto'g'ri axborot manbalarining ko'pligi kabi holatlar o'quvchilarning ijtimoiy muhitdan salbiy ta'sirlanishiga sabab bo'lmoqda. O'quvchilarning ongi ochiq bo'lgan davrda ular atrofdagi voqelikni o'zlashtirishga moyil bo'ladi. Shu sababli, zararli axborotlar, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi OAV materiallari, internetdagi cheklanmagan ma'lumotlar ularga salbiy ruhiy holatni shakllantiradi.

Oilaning o'quvchi shaxsiga bo'lgan ta'siri katta. Notinch oilada voyaga yetayotgan bolalarda o'ziga ishonchsizlik, qo'rquv, tajovuzkorlik, tushkunlik holatlari yuzaga keladi. Agar ota-ona o'z farzandi bilan yetarli darajada muloqot

qilmasa, mehr ko'rsatmasa, bu holat bolada befarqlik, norozilik, ba'zan esa deviant xatti-harakatlarga olib keladi. Oilaviy nizolar, zo'ravonliklar, befarqlik va nazoratsizlik o'quvchining ongini izdan chiqaradi. Maktabdagi muhit, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlar ham salbiy omillar sirasiga kirishi mumkin. O'qituvchining pedagogik madaniyatsizligi, zo'ravonlik elementlari, tahqirli munosabat, adolatsizlik o'quvchida maktabga va umuman ta'limga nisbatan salbiy munosabat paydo bo'lishiga olib keladi. Bu esa uning o'qishga bo'lgan qiziqishini so'ndiradi, ijtimoiy moslashuv darajasini pasaytiradi.

Yoshlar o'ziga xos psixologik xususiyatlarga ega. Ular hayotdagi har qanday muvaffaqiyatsizlikni chuqur his qilishadi. O'zini jamiyatda topa olmaslik, ijtimoiy bosim, o'ziga past baho berish, emotsional noturg'unlik kabi holatlar ularning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada, depressiya, stress, nevrotik buzilishlar va boshqa ruhiy muammolar vujudga keladi. O'quvchining do'stlari va u bilan muloqotda bo'ladigan shaxslar uning shakllanishida bevosita ta'sir ko'rsatadi. Giyohvandlik, spirtli ichimliklar iste'moli, jinoyatchilikka moyillik aksariyat hollarda yomon guruhlar ta'sirida shakllanadi. O'quvchining o'zini jamiyatda namoyon qilishga bo'lgan ehtiyoji, ko'rinish berish istagi uni bu yo'ldan boshlashga undaydi.

Salbiy omillarni oldini olish yo'llari

1. **Oilaviy muhitni sog'lomlashtirish:** Farzand tarbiyasida otalarning faol ishtirokini ta'minlash zarur. Oilada mehr, ishonch va muloqot muhitini yaratish asosiy vazifadir.
2. **Maktabdagi tarbiya ishlarini kuchaytirish:** O'qituvchilar bilan o'quvchilar o'rtasida sog'lom psixologik muhit shakllantirish, sinf rahbarlarining ijtimoiy pedagogik ishlarini faollashtirish zarur.
3. **Psixologik xizmatlarni kuchaytirish:** Maktab psixologlari faoliyatini tizimli yo'lga qo'yish, ularning o'quvchilar bilan individual ishlash imkoniyatlarini kengaytirish kerak.
4. **Ijtimoiy xavfsiz axborot muhitini yaratish:** Ommaviy axborot vositalari va internetda yoshlar uchun mos, tarbiyaviy yo'naltirilgan kontentlar tayyorlash va targ'ib qilish lozim.

5. **Ijtimoiy faoliyatga jalb qilish:** O'quvchilarni turli to'garaklar, sport, san'at, fan olimpiadalari kabi faol mashg'ulotlarga jalb etish orqali bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish muhim.

Xulosa

O'quvchilarning ongiga salbiy ta'sir etuvchi omillar ko'p qirrali va murakkabdir. Bu omillar ta'lim jarayonining samaradorligiga, shaxsning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Ularni bartaraf etish uchun oilaviy, maktab va jamiyat darajasida kompleks yondashuv zarur. O'quvchilarning barkamol, ijobiy fikrlaydigan, ma'naviy pok shaxs bo'lib voyaga yetishi uchun atrof-muhitning har bir tarkibiy qismi o'z mas'uliyatini chuqur his qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova R. A. "Psixologiya asoslari". Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022.
2. Qodirov A. "Yoshlar psixologiyasi". Samarqand, 2021.
3. Mavlonova R. "Pedagogik mahorat". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti, 2020.
4. G'ofurov O. "Zamonaviy ijtimoiy pedagogika asoslari". Toshkent, 2023.
5. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO) ma'lumotlari, 2022.
6. Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi axborot byulleteni, 2023.